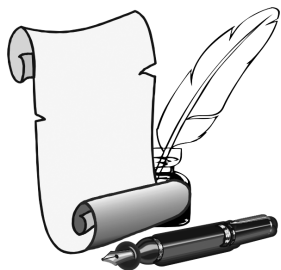

ЛІТЕРАТУРНИЙ
ЧЕРНІГІВ

№ 1\113

2026

Літературний ЧЕРНІГІВ

Щоквартальний мистецький журнал
літературної спілки «Чернігів»

№ 1 (113)

січень-березень 2026

*Заснований
у 1992 р.*

Свідоцтво про державну
реєстрацію: серія ЧГ № 007
від 30 листопада 1993 року.

Журнал отримує фінансову підтримку за рахунок коштів обласного бюджету
Чернігівської області в рамках Обласної програми сприяння розвитку
інформаційного простору та публічних комунікацій на 2025-2026 роки

Головний редактор

Михась ТКАЧ

Редакційна колегія:

Олександр ЗАБАРНИЙ

Дмитро ІВАНОВ

Володимир КУЗЬМЕНКО
(заст. головного редактора)

Олександр КОВАЛЕНКО

Олена КОНЕЧНА

Станіслав НОВИЦЬКИЙ

Владислав САВЕНОК
(відп. секретар)

Михась ТКАЧ

Віктор ТКАНКО

Володимир ФРИЗ

ЗМІСТ

212 років від дня народження Т. Шевченка	3
ПОЕЗІЯ, ПРОЗА	
Микола Славинський. «Усе з тобою, ніби кола на воді...». Поезія.	5
Тетяна Яковенко. Відьма. Повість.	10
Станіслав Новицький. Поезія.	25
Олександр Забарний. Коли вибухають серця... Ще раз про любов... Оповідання.	38
Олександр Ходос. Поезія.	44
Оксана Костенецька (Шуляк). П'ять діб довжиною в життя. Уривок з роману.	52
Богдан Томенчук. Поезія.	62
Світлана Шуміло. Поезія.	71
Валерій Конаш. Чаша. Кіноповість (Продовження, початок у другому числі за 2025 рік).	78
Тетяна Таланцева. Поезія.	108
Оксана Проценко. Дерево=життя. Оповідання.	113
Микола Собчук. Сонети.	119
СКАРБИ СВІТОВОЇ ПОЕЗІЇ	
Сергій І. Ткаченко. Ще раз про естафету перекладів: «Міст Мірабо» українською мовою.	123
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ СТУДІЇ	
Володимир Кузьменко. Слово про вчителя: на пошану 100-річчя з дня народження П.О. Сердюка	133
ЮВІЛЕЇ	
Анатолій Шкуліпа. Проз жовту і блакитну смугу.	142
УКРАЇНЬСЬКА ФАНТАСТИКА	
Олександр Молибога. Фантастичні світи Андрія Валентинова	154
РЕЦЕНЗІЇ	
Микола Славинський. Небесне й земне в час вирішальний.	158
Тетяна Торак. Ліплення тіней з воску.	162
Валентина Мовчан. «Творчі бджоли» Павла Свища.	166
ПРЕМІЇ, НАГОРОДИ	
ЛАУРЕАТИ літературно-мистецької премії ім. Леоніда Глібова за 2026 рік	175
СТОРИНКА ДЛЯ ДІТЕЙ	
Оксана Проценко. Три скарби.	177
ГУМОР	
Валерій Демченко. Дипломатія неандертальців, або Планетарний лохотрон.	181

Олександр ЗАБАРНИЙ

Олександр Забарний – поет, прозаїк, драматург. Заслужений працівник Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Автор 14 книжок поезії, драматургії та прози. Член НСП та НСЖ України.

КОЛИ ВИБУХАЮТЬ СЕРЦЯ...

(Оповідання з циклу «Невигадані історії про війну»)

Моєму другу і колезі, парамедику Івану Кедуноу присвячую

Івана я знаю давно... Так давно, що інколи аж не віриться. Але, як кажуть старі люди, кожна історія має свій початок. Отож узимку 1992 року службове відрядження з університету закинуло мене в мальовничий Новгород-Сіверський. Був грудень місяць, засніжило, снігові намети подекуди сягали у людський зріст. Але на тлі білосніжного простирадла дивовижна краса цього прадавнього міста ставала ще казковішою. Я давно мріяв побувати в Новгороді-Сіверському, щоб відвідати уславлений Спасо-Преображенський монастир – колиску друкарства на Лівобережжі України. Саме у цьому місті народився і навчався блаженніший Лазар Баранович, священник і поет XVII століття, тут заснував свою друкарню і видав перший «Буквар» давньоукраїнською мовою. Моє бажання відвідати монастир було настільки великим, що його не змогли збороти а ні сніговії, а ні хурделиці, а ні перерізdvяні морози. Коли аргументи зупинити мене з боку колег-педагогів були вичерпані, директорка гімназії, пані Олена зголосилася: «Добре, коли

ви так бажаєте, ідіть, але за однієї умови, що вас буде супроводжувати наш учитель історії Станіслав Григорович Кедун. Він, до речі, і проведе вам чудову екскурсію монастирем». Проти такого супроводу я не заперечував...

Стас очікував мене в учительській. Ми були ровесниками, а тому швидко знайшли спільну мову і перейшли на «ти». Він був уродженцем Новгород-Сіверського, вихованцем місцевої школи, а ще випускником історичного факультету Київського державного університету імені Тараса Шевченка, тобто людиною ерудованою і цікавою. Історію свого прадавнього краю він знав досконало. Так я познайомився із батьком Івана...

Сам же Іванко очікував нас під учительською. Невисокий на зріст, меткий, русявий школярик уразив мене чистотою погляду своїх блакитних очей і доброю, щирою посмішкою. «Знайомся, це – Іванко, мій син і майбутній колега ... – з усміхом представив хлопчину мені Стас. – Він піде з нами, допоможе, якщо я щось призабуду». Саме тоді і відбулося наше знайомство з Іваном Кедуном – істориком у третьому поколінні, а ще відомим на теренах України археологом. За ці більше як три десятиліття, що минули від першої нашої зустрічі, усі батьківські сподівання справдилися... Іван став студентом нашого університету, блискуче захистив диплом, завершив навчання в аспірантурі, захистив кандидатську дисертацію за темою «Новгород-Сіверський у XI-XII столітті», темою, яку розробляв ще його дід Григорій – старійшина династії, а ще подарував батькам нащадка, також Станіслава.

На все життя поєднав Іван свою долю з археологією. Копати почав ще з студентських років... Спочатку в експедиціях інших вузів, а з 2009 року заснував в університеті власну археологічну лабораторію і почав здійснювати розкопки на території Ніжина та району, а також у своєму рідному Новгороді-Сіверському. Кожного літа вивозив студентів-істориків нашого вишу на польові практики, а іншими словами – на розкопи. І кожний розкоп у нього був успішним... Щось знаходили, відкривали, описували. Під час робіт удалося зафіксувати залишки споруд X–XVII ст. та зібрати колекцію різноманітних археологічних матеріалів, серед яких – вістря стріл, пірофілітові (з рожевого шиферу) пряслиця, монети XVII–XVIII ст. тощо. Знайдені артефакти стали ілюстрацією науково-пізнавального видання «Ніжин археологічний», що його випустили у світ 2018 року Іван Кедун та Олексій Пархоменко. Цікава книжка, пізнавальна, а деякою мірою навіть сенсаційна..., зокрема у питанні містоутворення.

Там, у експедиціях, опанував для себе професію парамедика. Не часто щоб, але медичну допомогу студентам доводилося надавати. Той ногу повернув, а то ще гірше, зламав... доводилося шину накладати; той руку об заступа поранив... знову ж таки перев'язку зроби; у того тиск підскочив, дай пігулку; а та знепритомніла на сонці... знову ж таки рятуй! Отак і звичаївся...

А тому, коли розпочалася ота кривава війна з руснею, він ані хвилини не

роздумував, подався до військкомату та й написав заяву про добровільний вступ до лав ЗСУ. Хоча б міг цього і не робити, адже викладачам вишів надавали «бронь від мобілізації». Та хіба його кипучий темперамент, його палке серце, його непосидюча натура могли сховатися за тією «бронєю». Та ще й рідний Новгород-Сіверський вороги окупували. З 24 лютого до 2 квітня 2022 року місто знаходилося під ворожою окупацією. Ті кляті москалі танковими заслонами перекрили в'їзди та виїзди з міста і тримали його у облозі, не пропускали навіть автівки «Швидкої допомоги», коли комусь із містян ставало зле. А у місті без медичної допомоги залишалося понад 12 тисяч городян. Там, в окупації, у Івана лишилися мама, тато та майже уся рідня... Треба ж їхати визволяти. Отож і подався до війська...

З початку війни Кедун у складі роти охорони військкомату захищав околиці Ніжина. Пізніше був переведений у Конотоп, а звідти – під Бахмут, що на Донеччині. Саме там і потрапив старший солдат Іван Кедун у криваву м'ясорубку. Неодноразово згадував, як доводилося сортувати поранених...

Пригадалося. Це сталося у жовтні 22-го під Бахмутом. Від точки прийоми поранених до «нуля» кілометрів зо два. Іван на своїй «копійці» цю відстань мав подолати хвилин за десять. Отак підлетіти до траншеї, кинути машину і заходитися стягувати поранених..., це допоки ворожі мінометники не накрили. На військовій термінології це називалося «працювати на скачку». Проте легко сказати – важко виконати... Підлетів до траншеї, коли вже почали вибухати перші міни..., на повній швидкості розвернув свого легковика та й кинувся збирати хлопців. Які там у біса перев'язки, яка там «перша поміч»... Отак закривавлених тягнув до машини: викидав покотом у салон, а потім ще й у багажник... і мерщій тис на газ, тож за раз вивозив по п'ять-шість вояків..., але слід зазначити, що завантажена машина частенько глохла або ж буксувала, тому знову вискакував з водійського місця у багнюку, впирався тілом у завантажений багажник, де й сили бралися, але виштовхував авто на ґрунт і знову мчав до омріяної містини. А там уже очікували медики... Після кожного такого «скачка» Іван фізично відчував як сивіє. Скільки таких «скачків» було на день? А хто його знає... Або вірніше сказати: «А хто його рахував!». Але було, ще й частенько...

А «копійка» загинула героїчно... Щойно підлетів до траншеї, підбіг до пораненого..., зверху як «бабахне», пряме влучання міною... добре, що машина не завантажена була. Що діяти? Погрузив бійця на себе та й подався до своїх... Слава Богу, виніс живим.

Потім був ще «Опель», згодом «Ауді-6», а тоді вже волонтери розщебрилися на позашляховика-паркетника... Та всіх їх спіткала така ж трагічна доля..., пряме влучання міною або ніщивний артобстріл. Тоді Іван вивалювався з кабіни і поспіхом відповзав, щоб не втрапити під вибух власного бензобака. Але надавати «першу медичну допомогу» пораненим Івану доводилося доволі часто.

Пригадався ще один випадок... Знову ж таки, це сталося на Донеччині у грудні двадцять другого. Дістався він до траншеї з пораненими..., машина уже загинула, а тому поспішати було нікуди. Ретельно оглянув бійців. У старшого було поранення у плече, куля зайшла над бронезилетом ідесь застрягла під лопаткою. Молодший, юнак років двадцяти двох, отримав поранення у груди, треба було накладати міцну герметичну пов'язку, щоб забезпечити більш-менш нормальне функціонування легенів. Зробив перев'язку обом... Кого виносити першим? Це питання неодмінно постає перед парамедиком при наданні допомоги. Одвічне шекспірівське «бути чи не бути?». На перший погляд усе зрозуміло: евакуйовувати того, у кого важче поранення і менше шансів на життя. Там, у окопі, молодий юнак поглянув на Івана благальним поглядом:

– Виносьте його першим, у нього двоє дітей...

– Не дуркуй, Сергію. До чого тут діти? У тебе ситуація критичніша..., а я дочекаюся своєї черги.

– Ні-ні, Василю, діти – то святе...

– Я витягну вас обох! – пригримнув Кедун – вхопився за молодшого і подався геть із траншеї.

Минуло хвилин сорок допоки дістався до санітарного пункту. Над головою вже дзижчали дрони:

– Мерщій у машину, – скомандував черговий фельдшер. – Бо зараз накриє...

– Е, ні... – відмахнувся Іван. – У мене тут ще один боржок є, ще один «трьохсотий». Повернетесь за нами..., – та й повернув у бік бою.

Дістався траншеї, коли надворі уже почало сутеніти. Василь лежав прихилившись до виступу траншеї і міцно стискав автомат:

– Іване, це ти..., а я вже й не очікував. Тут джмелі розліталися, спасу немає, думав, що про мене вже й забули.

– Не вигадуй дурниць, Василю, про тебе забудеш! Такий достойний газда, батько двох дітей. До речі, хто у тебе? Хлопчики? Дівчатка?

– Дівчатка. Мирослава і Зореслава.

– Отож бо. Тобі на посаг знаєш ще скільки збирати?

– Та знаю... А у тебе діти є?

– Звісно є... Син – Станіслав.

– Ото заради них нам і варто жити!

Вони вибралися із траншеї, коли на небі заяскравіла перша зірка. Добиралися де бігцем, де волоком, де повзком, а подекуди і навкарачки, оминаючи вибухи мін, якими кидався ворог навмання. Коли до санітарного пункту лишалося метрів з двісті, Іван відчув, що втрачає свідомість. Дихати стало важко, а в грудях розливався пекельний біль, немов хтось у серце накидав жаринок і воно ось-ось має вибухнути... Спасибі Василь допоміг.

На них уже очікували... Оглянувши Івана, лікар стишено промовив: «Ін-

фаркт. Швидше до шпиталю...». Як дістався шпиталю, Іван не пам'ятає... Коли кляли в авто, пам'ятає зоряне небо над головою, а ще очі свого сина, що зоріли прямо у серце. Вони не полишали батька а ні на хвилину. Іван вдоволено посміхається: «Отак зі Стасом ми й вижили».

*Грудень, 2025 р.,
м. Ніжин*

ЩЕ РАЗ ПРО ЛЮБОВ...

Оповідання

У Марійки та Миколи любов була страшенна... Палка, кипуча, віддана, перевірена роками. Словом, хоч у кіно знімай... У нашій Соснівці ніхто так ніколи і нікого не любив! Ні, ну любили, безперечно, шанували, одружувалися, але щоб отак палко і віддано на моєму віку – ні, ніхто...

А почалося усе ще з дитинства. Уподобала бідовенна русокоса Марійка тихого і степенного хлопчачка Миколку. Ще у дитячому садку уподобала. Вона теж йому подобалася... Жили по-сусідськи, хата в хату, мамки в одну ланку ходили, батьки – на тракторний стан... Словом, гарні сусідські родини.

Можна було б написати, жили як брат із сестрою, так «ніт», щось заважало цьому... Можливо, надмірна Марійчина опіка..., якось вона ну зовсім вже огорнула нею Миколу. Справа навіть не в тім, що вона грала в усі суто хлопчачі ігри – футбол, волейбол, квача, «штандера» – і лазила деревами не згірш за будь-якого хлопця. Справа в іншому, вона бачила у Миколі «свого рідного»..., тобто – найріднішу людину. Ну от посудіть, захотів Василь, друзяка Миколин ліпший, сісти з ним за одну парту. Вже й портфеля поруч поклав... Приходить Марійка, переставляє портфеля на сусідню лаву, а Василью говорить: «Тут сидітиму я... Ти що не знаєш, що Миколка мій?». Ну що ти їй скажеш! Одним словом – власниця або ж рідна душа... Отак десять років і просиділи поруч.

Навчатися поїхали до Ніжина. Хто так вирішив, достеменно невідомо, та, певно ж, Марійка. Вона на «учительшу» в університет, а Микола на механіка в коледж. Навчалися дружненько, успішно..., хоча й жили у різних гуртожитках. Та Марійка за Миколою наглядала... Одного разу застала, що хлопці з Миколиної кімнати затіяли пиятику. Матір Божа, такий лемент учинила, що вовкам у лісі стало лячно... Ледве втихомирили та ще й упрохали щоб «не спалила» коменданту. Обіцяли «що в першій і останній раз»... Та вирішальне слово все ж було за Миколою. Змовчала.

Хлопці потім говорили: «Навіжена вона у тебе. Як ти з нею житимеш? Ти її хоч раз побий!...». На що юнак відповідав: «Ні, вона у мене добра, а за неї я будь-кого приб'ю». Отак і жили..., по суботах, звісно, до батьків їздили, в клуб ходили... і все у парі.